

گزارش نشست تخصصی "باستان‌شناسی بدن"

تنظیم و نگارش گزارش: مژگان پیرک

سه‌شنبه 29 آبان ماه 1397، انجمن مطالعات فرهنگی و ارتباطات (دفتر استانی اصفهان)، انجمن جامعه‌شناسی و گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان، میزبان دکتر لیلا پاپلی جهت سخنرانی با موضوع "باستان‌شناسی بدن" بود.

این استاد به‌طور تخصصی و مفصل در نوبت عصر از ساعت 14 تا 18 و در دو پارت متوالی، به ارائه درس گفتاری پیرامون مباحث بدن و باستان‌شناسی بدن پرداختند جلسه به‌صورت مشارکتی و همراه با تمرین‌های بدنی توسط شرکت‌کنندگان انجام شد. ایشان ابتدای جلسه تأکید کردند که این نشست به‌صورت کارگاهی پیش خواهد رفت بدین معنی ابتدا خانم دکتر پاپلی تمرین‌هایی را به حضار می‌دهد و بعد از آن‌ها نظراتشان را درباره تمرین‌ها جویا می‌شود. دلیل این کار این بود که ما وقتی درباره بدن صحبت می‌کنیم ابزار کار خود را به همراه داریم و همه افراد دارای بدن‌هایی هستند که می‌توان روی آن به‌عنوان یک ماده کار کرد و درنهایت بتوان یک تحلیل از آن ارائه داد.

ایشان ابتدا به ارائه یک مقدمه درباره تئوری‌های بدن در ایران پرداختند به این صورت که؛ تئوری‌های ارائه‌شده پیرامون بدن در ایران محدود به تئوری‌های جنسیت شده‌اند و این در حالی است که این دو نوع تئوری در عمل لزوماً رابطه خیلی مشخصی باهم ندارند. دکتر پاپلی، خاطرنشان کردند که تئوری‌های پیرامون بدن، بعد از جنگ جهانی دوم شکل گرفته‌اند. در آن زمان یکی از مباحثی که مطرح شد این گفته فروید بود که انسان می‌تواند میل داشته باشد به شر یعنی خیر و شر در دل آدمی را مطرح کرد. درنهایت با بیان این نوع آراء، این نتیجه حاصل شد که می‌شود انسان را به‌عنوان یک فرد (Individual) مورد بررسی قرارداد. در تداوم این مسئله نیز بدن به‌عنوان یک متن و موضوع موردتوجه قرار گرفت. ایشان سپس به چند تن از بزرگانی که در این‌باره نظریه‌پردازی کردند از جمله؛ مریلوپونتی، لویناس، کریستوا، بانلر و فوکو اشاره داشته که در ایران نیز نظریاتشان مطرح است؛ اما طیف دیگر نظریات با عنوان "پداگوژی بدن یا پداگوژی سرکوب" است که در آمریکای جنوبی و همچنین بیشتر در آرژانتین توسط شخصی به نام آگوستا بوال مطرح‌شده‌اند و در ایران توجه زیادی به آن‌ها نشده است. در این کارگاه بیشتر به این نظریات پرداخته شد.

در ادامه تمرین‌های بدنی توسط دکتر پاپلی مطرح شد. از طریق این تمرین‌ها به بررسی افتادگی شانه، پرانتزی بودن پاها و ... در بین افراد حاضر در جلسه پرداخته شد. وی در این زمینه به مطالعاتی که در این زمینه ارائه‌شده است اشاره می‌کند و می‌گویند در یکی از مطالعات مشخص‌شده که 73 درصد از زنان ایرانی هرگز ورزش نمی‌کنند و بنابراین دچار مشکل افتادگی شانه هستند که این قطعاً تحلیل‌های اجتماعی مخصوص به خود را دارد. مثلاً اینکه در جامعه ما همواره از زنان خواسته می‌شود که خود را ببوشانند. از طرف دیگر بین مردان بیشتر بیماری‌هایی مثل گردن درد وجود دارد که دلیل آن را می‌توان برداشتن بار سنگین توسط مردان دانست که از طریق فرهنگ جامعه برای آنان تعریف‌شده است. این ابژه مطالعاتی چیزی است که در جامعه به وجود آمده است؛ و به مسائل اجتماعی و فرهنگی مرتبط است. بر مبنای تمرین‌ها و واری‌های بدن در این نشست، ایشان، در ادامه این بحث بیان کردند که بدن ما دو عنصر دارد: 1- بدن قابل لمس، قابل‌وارسی و بدنی که در آن زندگی می‌کنیم و بدنی است که یک سری مسئله دارد. 2- تصویری از بدن که توسط سایر سیستم‌ها طراحی شده است؛ یعنی بدنی که به ما گفته می‌شود چگونه تنظیمش کنیم؛ یعنی تصویری از بدن که یک سیستم اجتماعی، سیاسی یا فرهنگی ایجاد می‌کند.

دکتر پاپلی سپس درباره روش تحلیل بدن صحبت می‌کنند. این روش که همراه با تمرین‌های بدنی است و توسط آگوستا بوال بعد از کودتای آرژانتین مطرح شد؛ که درواقع به‌صورت بازی‌های بدن مند انجام‌گرفته و اسمش را "تئاتر ستم‌دیدگان" یا "تئاتر قانون گذرا" گذاشته بود؛ که نتیجه این کار بیرون آوردن هنر از دست طبقه خاص به درون جامعه بوده است. نتیجه این کار درنهایت این بود که تصویری که افراد از بدن‌هایشان داشتند را تغییر بدهند. ایشان افزودند ما باید بفهمیم این بدن‌هایی که الان داریم چگونه تبدیل شدند به چیزی که الان هست. یکی از راه‌هایی که می‌تواند کمک‌کننده باشد تا ما با تصویر مطلوبی که یک فرهنگ یا اجتماع از اعضایش دارد نزدیک شویم و تصویری که

از بدنمان داریم را تغییر دهیم، این است که بفهمیم مطلوب یعنی چه؟ زمانی که جامعه یک سری از افراد را به عنوان تصویر مطلوب مرد یا زن معرفی می کند، افراد خواه یا ناخواه دوست دارند شبیه آن ها شوند، مانندشان لباس بپوشند یا رفتار کنند و در یک کلام خود را به آن مطلوب نزدیک تر سازند؛ بنابراین بدن انسان شروع می کند به تغییر کردن و شبیه شدن به آن تصویر. از نظر دکتر پاپلی، شهر، نیز یکی از چیزهایی که استاندارد بدن را تعیین می کند؛ و می تواند برای افراد یک سری مسائل را به وجود آورد. حالا برای اینکه این استانداردهای تعریف شده را تغییر دهیم، یکی از روش ها، استفاده از همین شیوه ای است که بوال پیش گرفته است. ایشان در ادامه بحث به معرفی مهم ترین آثار بوال می پردازند که شامل: تئاتر قانون گذار، تئاتر ستم دیدگان، بازی ها برای بازیگران و نا بازیگران است و تأکید کردند که این کتاب ها حتماً خوانده شود و به صورت عملی بخصوص برای کودکان به صورت تمرین عملی شوند.

دکتر پاپلی در ادامه جلسه، تمرین های بیشتری را درباره خشونت و تخیل یک احساس و عملی کردن آن با همکاری دانشجویان اجرا کردند و سپس به صورت تعاملی با حضار درباره تمرین ها بحث کردند و از نظر جامعه شناسختی به تحلیل این حرکات بدنی پرداختند. ایشان باستان شناسی را این گونه تعریف می کنند: «باستان شناسی چیزی نیست جز لایه لایه شدن هر پدیده ای و بعد مطالعه کردن آن و در نهایت نظر دادن راجع آن پدیده در ابعاد مختلف تاریخی». دکتر پاپلی سپس با توجه به بازی های بدنی بر دو کلیدواژه اصلی که توسط هانا آرنت مطرح شده و قابل کاربرد در حیطه بدن هستند با نام های "رهایی و آزادی" را طرح کرده و تفاوت آن ها را این گونه بیان کردند که آزادی جنبه سیاسی دارد و امری سیاسی است؛ اما رهایی لزوماً امری سیاسی نیست. افراد می توانند در بسته ترین شرایط رها باشند و بدنشان شکلی از رهایی را به خود بگیرد. رهایی می تواند یک بحث فردی و تاریخی باشد. ایشان در نهایت به این نتیجه می رسد که مدل بدن افراد و رفتاری که دارند بسته به فرهنگ، قومیت و ملیتشان متفاوت است و دلیل این مسئله تاریخ های متفاوتی است که افراد دارند. پس بدن انسان یک موضوع تاریخی است. تاریخت انسان را در احاطه خودش در آورده است. این که انسان ها رها نیستند چیزی نیست که یک روزه به وجود آمده باشد، بلکه این یک مسئله تاریخی است. از نظر آگوستا بوال و کسانی همچون فریره، رهایی مقدم بر آزادی است؛ و هدفشان را آموزش دادن به افرادی می دانند که رها نیستند و باید رهایی را تمرین کنند تا به یک شهروند واقعی تبدیل شوند. این باستان شناس تاریخی، در ادامه به بحث نظری درباره بدن در ایران پرداخته و می گویند که ایرانی ها خیلی کم از بدنشان استفاده می کنند؛ و به قول ایشان ایرانی ها بدنشان را مصرف نمی کنند؛ و به همین دلیل کمتر رها هستند.

در ادامه این بحث ایشان به مقایسه دو فیلم Her به کارگردانی اسپایک جونز و ممتو به کارگردانی کریستوفر نولان پرداختند و پیشنهاد دادند برای فهم بیشتر موضوع این دو فیلم حتماً مشاهده شوند. همچنین دکتر پاپلی در این زمینه به معرفی کتاب های مانند "آشفستگی جنسیتی باتلر، آثار کریستوا در زمینه بدن و جنسیت، آثار امانوئل لویناس درباره دیگری و طبقه تن آسا" از وبلن پرداختند.